

Bauk neoliberalizma kruži Hrvatskom

Autor: NEVEN VIDAKOVIĆ

Neo nešto

Karakteristika jednoga dijela ekonomista koji kritiziraju ekonomsku politiku u Hrvatskoj jest deklariranje kako je “neoliberalni model” na snazi u Hrvatskoj loš, treba ga promijeniti i zamijeniti nekim drugim modelom. Ipak se nitko nikada nije pokušao potruditi objasniti što je to neoliberalizam, ali svi znaju da je loš i da nije uspio u Hrvatskoj.

Ako pažljivo čitate novine, primijetit ćete kako je jako popularno izvlačiti riječi koje onda postaju aktualne i te riječi koristiti kao osnovu za intelektualno stvaranje. Tako se svojedobno pisalo o konkurentnosti, cjeloživotnome obrazovanju, prilagodbama, strukturnim reformama. Obilježje je svih tih fraza to da imaju svoj trenutak i onda nestanu. Ipak jedna fraza koja je stvarno potrebna Hrvatskoj, “neoliberalni model”, ne samo da se ne zaboravlja, nego se kontinuirano upotrebljava kao odgovor na sve probleme.

Slijedeći logiku, pokušajmo prvo doznati što je neoliberalizam i onda zaključiti treba li ili ne treba Hrvatskoj. Zato je svrha ovoga članka dokazati dvije teze:

- Neoliberalizam u Hrvatskoj nikada nije ni zaživio, barem ne u obliku koji se povlači po novinama.
- Neoliberalizam bi bio pozitivan za Hrvatsku.

Krenut ćemo od definicije neoliberalizma i onoga što on implicira o državi u kojoj se primjenjuje.

Definicija neoliberalizma

Neoliberalizam je monetarno-politički pokret koji propagira ekonomsku liberalizaciju, slobodnu trgovinu i otvorena tržišta. Neoliberalizam podržava privatizaciju, deregulaciju i povećanje privatnoga sektora.

Štoviše, uzmemo li neoliberalna načela, možemo ih svrstati u sljedeću tablicu. Tako imamo ekonomsku kategoriju, neoliberalni pogled na tu kategoriju, ekonomsko stanje te kategorije u Hrvatskoj i zaključak odražava li stanje u Hrvatskoj neoliberalnu ideologiju.

Dakle u Hrvatskoj imamo samo dvije neoliberalne karakteristike, a s jednom autor nije upoznat. Od 11 kategorija osam njih je više nego jasno dijametralno suprotno od neoliberalizma. Znači da su u Hrvatskoj od 11 postulata neoliberalizma samo dva jasno neoliberalna.

Iz priloženoga možemo zaključiti da hrvatska ekonomija nije baš neoliberalna. Sada se postavlja pitanje: ako činjenice govore da Hrvatska nije neoliberalna ekonomija, zašto se stalno neoliberalizam apostrofira kao glavni

teoretski krivac za ekonomsko stanje u Hrvatskoj? Odgovor je: zato što to dobro zvuči. Tko je kriv? Neoliberalizam, onaj mali iz pete klupe što stalno priča i igra se mobitelom ili netko iz vica o Muji i Hasi?

Pošto smo dokazali da Hrvatska uopće nije neoliberalna ekonomija, možemo krenuti na drugu tezu ovoga članka.

Implikacije neoliberalizma

Teorija neoliberalizma pogrešno je protumačena kao teorija da uloga države na ekonomiju i društvo mora biti mala. To nije točno. Neoliberalizam bi trebao biti jaka i stabilna država. U neoliberalnoj ekonomiji država jasno definira pravila i granice koje se mora poštovati, ali isto tako strogo kažnjava one koji se ne drže pravila. Zato i nije potrebna jaka regulacija jer se podrazumijeva da se svi drže pravila. Nakon što država definira pravila ponašanja, nema potrebe za kontinuiranim provjerama pridržavaju li se svi pravila. Svako nepoštivanje pravila strogo se kažnjava. Neoliberalna je država prije svega jasno uređena država. Postoje jasno definirani parametri ponašanja i unutar njih svatko može raditi što hoće, ali ne izvan tih parametara.

Implikacije neoliberalizma izrazito su široke jer nisu samo ekonomske. Neoliberalna teorija podrazumijeva da je država prije nego što se krene u ekonomsku liberalizaciju jasno ustrojena, zakoni su funkcionalni, birokracija je smanjena na minimum i u službi je onih koji je koriste, a ne u službi beskonačnoga državnoga aparata koji traži “još samo jedan papir”. Ako je nešto funkcionalno, ne mora biti i glomazno.

Neoliberalna teorija ekonomiju doživljava kao mali dio cjelokupne slike i, naravno, neoliberalna ekonomija u izrazito antiliberalnoj državi recept je za katastrofu. Ne može se sve privatizirati i prepustiti slobodnome tržištu implicirajući neoliberalizam, a istodobno imati golemu i složenu državnu birokraciju koja traži mjesece da se osnuje poduzeće. To je isto kao da djetetu kupite Ferrari i čudite se što ne može dosegnuti papučicu gasa.

Neoliberalizam u Hrvatskoj

Neoliberalizam u Hrvatskoj krivo je interpretiran kao paradigma “država je loš vlasnik i sve državno treba prodati”. To nije neoliberalizam. Neoliberalizam je država koja optimizira svoje poslovanje, ima suficit proračuna kako bi mogla ulagati sredstva u projekte koji olakšavaju proizvodnu aktivnost i smanjivati poreze. To nije viđeno u Hrvatskoj, koju karakteriziraju deficit i visoki porezi.

Ali nije točno da neoliberalizam u Hrvatskoj nije barem djelomično prisutan. Najbolji primjer uspješnoga neoliberalnoga pristupa i neoliberalnoga rezultata u Hrvatskoj jest tržište telekomunikacija.

Konkurencija je radom i prilagodbom uzela znatan dio kolača nekadašnjem monopolu, što jasno potvrđuje da je neoliberalizam djelotvoran.

Tržište telekomunikacija u Hrvatskoj je slobodno, otvoreno konkurenciji i s relativnom malim upletanjem države. I što je rezultat? Jedan od najprofitabilnijih i najuspješnijih sektora.

Treba li neoliberalizam Hrvatskoj?

Ako odgovaramo iz pozicije jutarnje kave i instant-ekonomista, odgovor je ne. Ali ako odgovaramo iz perspektive znanja i jasno definiranih činjenica koje su predstavljene u ovome članku, odgovor je da. Ponuđena tablica pokazuje sve što nije neoliberalno u Hrvatskoj, a ipak se ekonomske stavke poput proračuna države koje su u realnosti potpuno antineoliberalne kontinuirano napadaju kao eklatantni primjeri neoliberalizma.

Odgovor na pitanje iz međunaslova jest DA, ali s velikim ALI. Neoliberalizam podrazumijeva ne samo slobodnu ekonomiju, nego jasno definirane ciljeve, mehanizme i pravila ponašanja. Nema smisla liberalizirati ekonomiju radi liberalizacije ekonomije bez ostalih elemenata društva. Kao i uvijek, da bi nešto uspjelo, treba gledati širu sliku, razumjeti cijeli proces, a posebno definiranje pravila koja se moraju poštovati, a ne definiranje pravila koja služe sama sebi.